

HELSINGIN KAUPUNKI

VASTUULLISEN ALKOHOLINKÄYTÖN TOIMENPIDEOHJELMA

YKSITYISKOHTAINEN SELVITYS TOIMENPITEIDEN
TOTEUTUMISESTA

9.4.2013

SISÄLTÖ

1. TOIMENPIDEOHJELMAN ENSIMMÄINEN PÄÄMÄÄRÄ: ALKOHOLINKULUTUS VÄHENEÄ HELSINGISSÄ	3
2. TOIMENPIDEOHJELMAN TOINEN PÄÄMÄÄRÄ: LAPSIA JA NUORIA SUOJELLAAN ALKOHOLILTA.....	9
3. TOIMENPIDEOHJELMAN KOLMAS PÄÄMÄÄRÄ: ALKOHOLIN ONGELMAKÄYTTÖÖN PUUTUTAAN VARHAIN	15

1. TOIMENPIDEOHJELMAN ENSIMMÄINEN PÄÄMÄÄRÄ: ALKOHOLINKULUTUS VÄHENEE HELSINGISSÄ

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteutuminen on kuvattu kahdessa osassa. Raporttiosassa (liite 1) on kuvattu toimenpideohjelman toteutumisen keskeiset tulokset ja jatkotoimenpiteet. Tässä osiossa toimenpiteiden toteutumisesta on annettu tarkempi selvitys.

Tavoite 1: Alkoholia käyttävä helsinkiläinen vähentää omaa alkoholin käyttöönsä

Toimenpide 1: Helsingin kaupunki kannustaa ja tukee kampanjoin asukkaiden pyrkimyksiä vähentää omaa alkoholin käyttöönsä. Esim. ”Tipaton tammikuu”, ”Kevennetty kesäkuu”, ”Anna lapselle raitis joului”, ”Pudota painoa – vähennä alkoholia”. Vastuutaho: Sosiaaliviraston ehkäisevän työn yksikkö

Toimenpide 2: Lisätään helsinkiläisten tietoa alkoholipolitiikan keinoista, alkoholin vaaroista ja päihdepalveluista. Vastuutaho: Sosiaaliviraston ehkäisevän työn yksikkö ja kansalaisjärjestöt

Ehkäisevän työn yksikkö (Ety)

Helsingin kaupunki on kannustanut ja tukenut kampanjoin asukkaiden pyrkimyksiä vähentää omaa alkoholin käyttöönsä. Keskeinen vastuutaho on ollut Sosiaaliviraston ehkäisevän työn yksikkö (Ety). Se on osallistunut Hyvä City-elämä-tapahtumaan vuosina 2011 ja 2012. Ety on yhdessä Vantaan kaupungin Ehkäisevän päihdetyön yksikön kanssa organisoiminen aikuisille suunnatun Vähärisäinen alkoholinkäyttö -kampanjan vuonna 2012 sekä tuottanut kampanjaineistoa. Ety on vastannut kampanjan tiedotuksesta ja jakelusta Helsingissä. Ety on osallistunut myös Raittiuden ystävien koordinoimaan Anna lapselle raitis joului -kampanjaan ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n koordinoimaan Tipaton tammikuu -teemakuukauteen.

Etyssä on lisätty helsinkiläisten tietoa alkoholipolitiikan keinoista, alkoholin vaaroista ja päihdepalveluista. Ety toiminnalla on tuettu paikallista ehkäisevää päihdetyötä ja nostettu esiin sen näkyvyyttä mm. toimimalla yhteistyössä Klaari Helsingin, Ehkäpä-verkoston, seurakunnan ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa sekä Seutuyhteistyönä. Etyssä on tuotettu aikuisille suunnattuja aineistoja alkoholihaittojen ehkäisyn tueksi. www.hel.fi/ety.

Lisäksi Ety toiminnalla on edistetty päihdeasioiden puheeksi ottamista. Sitä varten Ety on tuottanut runsaasti puheeksiotto aineistoa, mm. seuraavat oppaat ja testilomakkeen: AUDIT-testi (suom. ja ruots.), Vahvista raittiutta ja kohtuu-

käyttöä, Alkoholinkäytön riskien arviointi, neuvonta ja hoitoonohjaus Työväli-
neenä AUDIT, Ikääntyneiden alkoholinkäytön puheeksiotto ja lyhytneuvonta.
Ety on kouluttanut henkilöstöä puheeksiottoon käyttäen koulutusmateriaalina
näitä aineistoja.

Ety on myös kouluttanut päihdeasioiden puheeksi ottamisen edistämiseksi työ-
paikkojen esimiehiä ja työsuojeluhenkilöitä päihdeongelmien tunnistamiseen,
puheeksiottoon ja hoitoonohjaukseen sekä tuottanut Meidän talon tavat -
ohjelman työpaikkojen päihdekeskustelujen tueksi.

Ety on vastannut osittain päihdepalveluiden tiedottamisesta Helmisessä ja tuot-
tanut opaslehtisen Helsingin kaupungin päihdepalvelut yhdessä Kuntalaisen
käyttöliittymä-hankkeen kanssa. Päihdepalveluissa tapahtuneista muutoksista
on kirjoitettu uutisia lehtiin.

Maahanmuuttajataustaisia helsinkiläisiä on huomioitu tuottamalla venäjän- ja
somaliankieliset päihdesivut (www.hel.fi/ety). Venäjänkielisille on tuotettu äidin-
kielinen hoitoonohjaus-opas, jota on markkinoituu www.suomi.ru -sivuilla.

Somalitaustaisen asiakkaiden päihdepalveluiden käytöstä on tehty kartoitus.
Myös seutukunnallisesti on kartoitettu päihdepalveluhenkilöstön kielitaitoa ja
edellytyksiä hoitaa vierailia kielillä sekä järjestetty koulutus Päihdetyö vieraskie-
listen kanssa.

Helsingin terveysasemat

Helsingiläisten alkoholinkäytön vähentämiseksi itsehoidon tukena **jokaisella**
Helsingin terveysasemalla toimii ITE- pisteet. ITE- pisteellä tuetaan kuntalaisten
omatoimista terveyden ylläpitoa ja hyvinvoinnin edistämistä. Siellä voi tehdä
terveydentilaa kuvaavia testauksia ja tutustua materiaaliin, joka auttaa tervey-
den parantamisessa ja ylläpidossa.

Terveysasemien hoitohenkilökunta auttaa, jos terveydenhoito herättää kysy-
myksiä. ITE-pisteissä on kuukausittain vaihtuvat terveysaiheiset tietoiskut, ja
tammikuussa 2013 teemana oli päihteet. Tällöin kuntalaiset voivat tarvittaessa
hakeutua päihdehoitajan vastaanotolle terveysasemalla, jos herää kysymys tai
huoli päihteiden liiallisesta käytöstä. ITE- pisteet toimivat informaatio-, heräte-
sekä ja itsearviointipisteinä. Kuntalaiset voivat tarvittaessa hakeutua päihdehoi-
tajan vastaanotolle terveysasemalla, jos herää kysymys tai huoli päihteiden liial-
lisesta käytöstä.

Terveyskeskuksen Itsehoito internet- sivusto

Helsingiläisten omatoimista terveyden edistämistä ja sairauksien hoitoa pyritään
tukemaan myös terveyskeskuksen Itsehoito internet- sivujen avulla. Sivulla on

tietoa esimerkiksi alkoholiin ja muihin päihteisiin liittyvästä omatoimisesta terveyden edistämisestä ja terveysriskeistä. Erilaisten oireiden ja sairauksien omatoimiseksi hoitamiseksi on saatavilla hoito-ohjeita ja ohjausta lisätietojen saamiseksi. Lisäksi sivuilta on saatavissa alkoholin käyttöön liittyviä materiaaleja ja testejä esimerkiksi alkoholinkäytön riskeistä (AUDIT), alkoholiriippuvuudesta ja juomatavoista.

Järjestöt ja säätiöt

Järjestöistä ja säätiöistä esimerkiksi A-klinikkasäätiö, Raittiuden Ystävät ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry yhteistyökumppaneineen ovat tuottaneet verkkoon tietoa myös helsinkiläisten käyttöön tukien samalla toimenpideohjelman toteutumista. A-klinikkasäätiö on toteuttanut osana Alkon koordinoimaa Lasten seurassa -ohjelmaa sosiaalisen median (YouTube) kautta katsottavan Lasinen Lapsuus -videon Hirviöt (Monsters). Videolla halutaan osoittaa miltä aikuiset näyttävät lasten silmissä ollessaan humalassa. Katsomisen ohella video on viritänyt paljon keskustelua ja sillä on ollut laajaa mediajulkisuutta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

A-klinikkasäätiön nettisivut tarjoavat tietoa ja neuvontapalveluja päihteistä ja riippuvuuksista sekä päihdepalveluista. A-klinikkasäätiö on ollut tekemässä myös Äidiksi tulossa – ei alkoholia raskauden aikana -videota.

Raittiuden Ystävien nettisivut tarjoavat tietoa alkoholista, raittiista elämästä ja alkoholipolitiikasta. Raittiuden Ystävien Kannikapinan nettisivut www.kannikapina.fi ja www.facebook.com/Kannikapina tarjoavat asenteellista asennetta ja toimintaa selvemman Suomen puolesta.

Myös EHYT ry:n sivuille on koottu tietoa päihteistä ja päihdepolitiikasta sekä esimerkiksi ammattilaisia ehkäisevässä päihdetyössä tukevaa materiaalia.

Osa ohjelmaa tukevasta vaikuttamistoiminnasta on tehty EHYT ry:n koordinoimana järjestöyhteistyönä. Seurantatyöryhmän järjestöjäsenet tapasivat apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauria alkoholimainonnan rajoittamista käsittelevässä tapaamisessa syksyllä 2012.

Tavoite 2: Alkoholimainontaa vähennetään Helsingissä

Toimenpide 1: Helsingin kaupunki kieltää kaiken alkoholimainonnan antaessaan vuokralle omistuksessaan olevia mainospintoja kaupungin alueella. Vastuutaho: Rakennusvalvontavirasto, 2011 alkaen rakennusvirasto

Vuoden 2011 alusta kiinteistöviraston vuonna 2008 solmima sopimus nykyisen toimijan kanssa ulkomainoslaitteiden tarvitseman maa-alan vuokraamisesta siirtyi virastojen tehtäväjaon muutoksen seurauksena rakennusviraston hallinnoitavaksi. Sopimus on voimassa vuoteen 2023 saakka.

Kiinteistölautakunnan solmimassa sopimuksessa ei ole määräyksiä alkoholimainonnasta. Sopimuksen mukaan mainonnassa on noudatettava voimassa olevaa lainsäädäntöä. Ulkomainosvälineisiin sijoitettavat mainokset eivät saa olla lakisääteisten ja hallinnollisten määräysten vastaisia eivätkä katukuvaa muuten selvästi rumentavia.

Yleisten töiden lautakunta on 13.11.2012 § 509 oikeuttanut rakennusviraston allekirjoittamaan sovintosopimuksen yhtiön kanssa ja sopimus on allekirjoitettu 14.12.2012. Rakennusvirasto on ottanut sovintosopimuksen tekemistä koskevissa neuvotteluissa esille myös toimenpideohjelman mukaisen alkoholimainonnan kieltämisen. Yhtiö ei ole valmis luopumaan alkoholimainonnasta kokonaan eikä rakennusvirasto voi sitä yksipuolisesti tehdä.

Huomion arvioista on se, että sovintosopimuksen mukaan yhtiö sitoutuu kuitenkin rajoittamaan alkoholimainontaa päiväkotien ja koulujen läheisyydessä eli yhtiön mainoslaitteissa, jotka ovat havaittavissa ja luettavissa päiväkotien tai koulujen alueilta ilman apuvälineitä.

Toimenpide 2: Helsingin kaupunki kieltää kiinteistöjen korjausrakentamisessa käytettävissä suojapeitteissä olevat alkoholimainokset. Vastuutaho: Rakennusvalvontavirasto

Rakennusvirasto ottaa tätä koskevan ehdon yleisen alueen vuokrausta rakennustöihin koskeviin vuokrasopimusehtoihin. Rakennusvirasto ei voi puuttua kiinteistön alueella oleviin suojapeitteisiin.

Toimenpide 3: Liikennevälineisiin mainostilaa myytäessä ja sopimuksia tarkistettaessa vastuutahot lisäävät sopimusehtoihin lausekkeen alkoholin mainontakiellosta raitiovaunuissa, metrossa, metroasemilla, linja-autoissa ja pysäkeillä. Vastuutaho: HKL, Helsingin seudun liikenne, HSL ja Helsingin Bussiliikenne Oy

Esimerkiksi HKL:n sopimus mainostilan vuokraajaan kanssa on voimassa pysäkkien osalta vuoteen 2018 asti sekä metrojen ja raitiovaunujen osalta vuoteen 2016 asti. Mainostajan kanssa tehdyssä sopimuksessa on kohta mainonnan rajoituksista, minkä mukaan mm. tulee ottaa huomioon mainonnan kansainväliset perussäännöt vuodelta 2007 ja keskuskauppakamarin mainonnan eettisen neuvoston ratkaisut samoin kuin sosiaali- ja terveyshuollon tuotevalvontakeskuksen antamat ratkaisut. HKL:n mainospaikoille ei saa sijoittaa mainoksia, jotka ovat tulkittavissa eettisten sääntöjen tai tuotevalvontaratkaisujen mukaan rajatapauksiksi. Seuraavissa mainostilan koskevissa neuvotteluissa HKL ottaa huomioon mainonnan kansainväliset perussäännöt, keskuskauppakamarin eettisen neuvoston ratkaisut sekä alkoholimainonnasta annetut lait.

Toimenpide 4: Helsingin kaupungin virastojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen painetuissa tai sähköisissä julkaisuissa ja muussa viestinnässä ei julkaista alkoholimainoksia. Vastuutaho: kaikki kaupungin virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt

Voidaan todeta, että Helsingin kaupungin painetuissa tai sähköisissä julkaisuissa tai muussa viestinnässä ei julkaista alkoholimainoksia. Esimerkiksi teatterilehdessä ei enää ole alkoholimainontaa.

Toimenpide 5: Helsingin kaupungin viestinnän ohjeisiin lisätään alkoholin markkinointia, alkoholimainontaa ja alkoholijuomateollisuuden käyttöä sponsorina koskeva kielto. Vastuutaho: Hallintokeskus

Kaupunginhallituksen hyväksymät Helsingin kaupungin viestinnän ohjeet ovat vuodelta 2009. Kaupungin viestintäyksiköstä on saatu tieto, että kun ohjeita seuraavan kerran päivitetään, niin tällöin myös selvitetään mahdollisuudet alkoholin mainonnan ja markkinoinnin rajoittamiseen kaupungin hallitsemilla mainospaikoilla.

Toimenpide 6: Helsingin kaupunki korottaa anniskelupaikkojen ulkotarjoilualueiden asiakaspaikoista perittäviä vuokria. Vastuutaho: Kiinteistövirasto, 2011 alkaen rakennusvirasto

Rakennusvirastossa on noudatettu kiinteistölautakunnan hyväksymiä vuokraustaksaa ja vuokrausehtoja, joissa vuokrauksen perusteena on ollut asiakaspaikkojen lukumäärä. Ulkotarjoilualueiden vuokrauksen taksan, periaatteiden ja vuokrausehtojen uudistamista valmistellaan rakennusvirastossa ja asia esitellään yleisten töiden lautakunnan päätettäväksi keväällä 2013.

Tavoite 3. Helsingin kaupungin tapahtumat ovat pääsääntöisesti alkoholittomia

Toimenpide 1: Helsingin kaupungin edustustilaisuudet, tapahtumat ja kaupungin tiloissa pidettävät tilaisuudet ovat pääsääntöisesti alkoholittomia. Vastuutaho: kaupungin johtajisto ja hallintokeskus

Toimenpide 2: Helsingin kaupungin virastot ja liikelaitokset pidättäytyvät alkoholin anniskelulupahakemuksista ja anniskelusta tapahtumissaan. Vastuutaho: Kaikki kaupungin virastot ja liikelaitokset

Toimenpide 3: Helsingin kaupungin henkilöstötilaisuudet ovat pääsääntöisesti alkoholittomia. Vastuutaho: Kaikki virastot, liikelaitokset, henkilöstöjärjestöt ja henkilöstö

Tavoitteen toteutumisesta voidaan todeta, että se on toteutunut osittain. Esimerkiksi kaupungin johtajistolla ja hallintokeskuksella on ollut tilaisuuksia, joissa ei enää ole järjestetty alkoholitarjoilua. Sosiaali- ja terveysviraston sekä opetusviraston tilaisuudet ja tapahtumat ovat pääsääntöisesti alkoholittomia. Lisäksi rakennusviraston tapahtumat ovat pääsääntöisesti alkoholittomia.

Seuranta-aikana osa virastoista on muuttanut alkoholipolitiikkaansa ohjelman suuntaisesti, mutta edelleen on tarvetta ohjelman mukaisten yhtenäisten käytäntöjen kehittämiseen kaupunkitasolla.

Toimenpide 4: Helsingin kaupunginvaltuuston kokousten ja tilaisuuksien yhteydessä tapahtuvasta alkoholijuomien myynnistä luovutaan. Vastuutaho: Kaupungin johtajisto ja hallintokeskus

Asiaa on tiedusteltu Catering Palmiasta, mutta tähän kyselyyn ei ole saatu selkeää vastausta, joten asia siirtyy seuraavan toimenpideohjelman jatkotoimeksi.

Tavoite 4. Alkoholilainsäädännön noudattamisen valvontaa tehostetaan

Toimenpide 1: Poliisi tehostaa alkoholijuomien häiritsevän käytön ehkäisyä ja valvontaa esimerkiksi puistoissa, lasten leikkipuistoissa ja julkisissa liikennevälineissä. Vastuutaho: Helsingin poliisilaitos

Toimenpide 2: Poliisi ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto tehostavat alkoholin anniskelutoiminnan ja vähittäismyynnin valvontaa, erityisesti alkoholijuomien myymistä ja välittämistä alaikäisille ja päihtyneille. Vastuutaho: Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Helsingin poliisilaitos ja Päivittäiskauppa ry

Vuonna 2012 painoalueena oli alkoholin välittämisen ehkäiseminen. Poliisi teki valvontaiskuja kauppoihin ja ravintoloihin erityisesti koulujen alkamis- ja päättäjäisviikonloppuna.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto tekee huomautusten pohjalta valvontaiskuja ravintoloihin esim. alaikäisille tarjoilusta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on Helsingissä sanktioinut alkoholilainrikkomuksia kaikkiaan 118 kappaletta vuonna 2012. Näistä kuudessa tapauksessa anniskelulupa on peruutettu luvanhaltijalta pysyvästi. Määräajaksi anniskelulupa on peruutettu 18 tapauksessa, joista seitsemässä tapauksessa syynä oli anniskelu alle kahdeksantoistavuotiaalle. Alkoholirikkomuksista annetut sanktiomäärät pysyivät Helsingissä lähes samana jos määrää verrataan vuoteen 2011, jolloin aluehallintovirasto antoi sanktioita 117 kappaletta. Pysyvästi anniskeluluvan menetti yhdeksän luvanhaltijaa. Määräajaksi anniskelulupa peruutettiin 11 luvanhaltijalta, joista kahdessa tapauksessa oli syynä alle 18-vuotiaalle anniskelu. Ohjaavia kirjeitä luvanhaltioille annettiin 17. Vuonna 2010 alkoholirikkomuksia sanktioitiin Helsingissä 141 kappaletta. Anniskelulupia peruutettiin pysyvästi kolme kappaletta. Määräajaksi lupia peruutettiin 14, joista kahdessa tapauksessa syynä oli anniskelu alle 18-vuotiaalle.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston alkoholirikkomusten trendi ja sanktiomäärät ovat vuodesta 2010 vähentyneet noin viidenneksellä ja pysyneet samankaltais-

na vuosina 2011 ja 2012. On haasteellista lyhyellä aikavälillä arvioida, onko viranomaisten toiminta varsinaisesti tehostunut ohjelman myötä.

***Toimenpide 3: Helsingin kaupunki kieltää alkoholin anniskelun klo 22:n jälkeen vuokralle antamallaan ulkotarjoilualueilla, jos alueella on asuintaloja. Tämä anniskelurajoitus liitetään vuokraehtoihin kaupungin vuokra-
tessa ulkotarjoilualueita. Vastuutaho: Kiinteistövirasto, 2011 alkaen rakennusvirasto***

Vuoden 2011 alusta ulkotarjoilualueiden vuokraus on siirtynyt virastojen tehtäväjaon muutoksen seurauksena kiinteistövirastolta rakennusviraston tehtäväksi, missä on noudatettu kiinteistölautakunnan hyväksymiä vuokrausehtoja. Kyseisten ehtojen mukaan ulkotarjoilua varten ei vuokrata alueita, joiden käytöstä ilmeisesti aiheutuu kohtuutonta melua tai muita ympäristöhaittoja läheisyydessä sijaitseviin asuinhuoneistoihin. Mikäli ulkotarjoilualue sijaitsee asuintalohuoneiston yhteydessä tai välittömässä lähietäisyydessä on asuinhuoneistoja, ulkotarjoilutoimintaa saa harjoittaa enintään klo 22.00 saakka, ellei joku lupaviranomainen toisin määrää. Mikäli ulkotarjoilualue on katettu, toimintaa voidaan harjoittaa poliisin ja alkoholiviranomaisen aukiolomääräysten mukaisesti.

Rakennusviraston mielestä voimassa olevissa ehdoissa oleva rajausta on selvä ja riittävä. Ulkotarjoilualueiden vuokrauksen taksan, periaatteiden ja vuokrausehtojen uudistamista valmistellaan rakennusvirastossa ja asia esitellään yleisten töiden lautakunnan päätettäväksi keväällä 2013.

2. TOIMENPIDEOHJELMAN TOINEN PÄÄMÄÄRÄ: LAPSIA JA NUORIA SUOJELLAAN ALKOHOLILTA

Tavoite 1. Raittiiden nuorten osuus nuorista lisääntyy ja mahdollinen alkoholin kokeilu- ja käyttöikä myöhentyvät

Toimenpide 1: Kehitetään edelleen alkoholista ja sen terveyshaitoista kertovaa opetusta, neuvontaa ja valistusta peruskouluissa, toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukiossa. Peruskoulujen 7. luokkien oppilaiden vanhemmille laaditaan tiedote "Nuoret ja alkoholi". Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille laaditaan kohdennettu terveyden edistämisen ohjelma alkoholin kokeilun ja käytön vähentämiseksi. Vastuutaho: Opetusvirasto ja terveyskeskuksen koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä Klaari Helsinki

Alkoholista ja sen terveyshaitoista kertovaa opetusta, neuvontaa ja valistusta on kehitetty peruskouluissa, toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukiossa. Opetusvirasto ja Klaari Helsinki ovat järjestäneet peruskouluikäisten kanssa työskentelevälle opetus- ja nuorisotoimen sekä muulle kaupungin henkilöstöll-

päihdekasvatukseen perehdyttävää täydennyskoulutusta. Koulutuksessa on paneuduttu nuorten päihteettömyyttä tukevien toimintamallien ja -menetelmien hyödyntämiseen opetuksessa ja vanhempainilloissa.

Kouluissa ja oppilaitoksissa on opetussuunnitelman perusteiden niiltä edellyttämät päihdetoimintasuunnitelmat, joissa kuvataan käytänteet päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn ja päihteiden käyttöön liittyvien ongelmatilanteiden hoitamiseen ja hoitoon ohjaukseen. Klaari Helsinki on laatinut yhteistyössä opetusviraston kanssa näiden suunnitelmien ylläpitoa tukeva oppaan. Opas on julkaistu Klaari Helsingin kotisivuilla.

Klaari Helsinki koordinoi kahta kuudesluokkalaisille suunnattua päihdekasvatustymallia: Valintojen putki ja Raittiina radalla. Valintojen putki -malli toimii avoimena keskustelufoorumina lasten ja aikuisten välillä ja on hyödynnettävissä koko kaupungissa.

Raittiina Radalla -mallissa pääasiallinen toimintamuoto ovat kuudesluokkalaisten päihdeoppitunnit. Malli on kehitetty Haaga-Kaarela alueen ala-asteiden kuudensien ja yläasteiden seitsemänsien luokkien oppilaille. Toiminnan tavoitteena on nuoren itsetunnon ja sosiaalisten taitojen tukeminen, nuoren omien vahvuuksien löytäminen ja alueen harrastusmahdollisuuksiin tutustuminen.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoite on lapsen ja nuoren päihteettömän elämän tukeminen jokaisella vuosiluokalla peruskoulusta toiselle asteelle. Painotukset ovat iän mukaiset. Vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä eri luokka-asteilla.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteuttamisessa terveystarkastuksissa kaikkien 8-luokkalaisten ja sitä vanhempien alaikäisten päihteiden käyttöä on selvitetty ADSUME -päihdemittarin avulla. Mittari on kehitetty nuorten päihteiden käytön arviointiin ja päihteettömyyttä edistävän terveystarkastuksen tueksi. AUDIT:ia käytetään 18 vuotta täyttäneillä. ADSUME:n painopiste on nuorten päihdekoekielujen määrässä, laadussa ja elämäntilanteissa, kun taas AUDIT mittaa alkoholin kulutuksen määrää. Molemmat mittarit ovat hyviä työvälineitä keskustelussa koululaisen ja opiskelijan kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa hyödynnetään aktiivisesti myös ADSUME:n tueksi kehitettyä prosessikaaviota, jossa on yksilöidyt toimintaohjeet eri tilanteisiin. Tarvittaessa keskustelussa ilmaistaan koululaiselle ja opiskelijalle huoli tilanteesta ja motivoidaan päihteiden käytön vähentämiseen sekä varataan uusi aika keskusteluun terveydenhoitajalle, koululääkärille tai ohjataan koulukuraattorille. Terveystarkastuksessa kysytään vanhempien päihteiden käytöstä.

Toisella asteella tehtävien terveystarkastusten yhteydessä opiskelijalle annetaan päihteettömyyttä tukevaa neuvontaa ja erilasta materiaalia (mm. päihde-linkki.fi).

Toisella asteella vanhempien rooli on myös keskeinen, erityisesti alaikäisten kanssa toimittaessa. Nuoren kanssa sovitaan vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tavoitteena on, että opiskelija itse keskustelee vanhempiensa kanssa päihteiden käytöstään. Tarvittaessa kouluterveydenhoitaja tai -lääkäri ovat yhteydessä vanhempiin yhteisymmärryksessä nuoren kanssa. Jos opiskelija kieltää yhteydenoton vanhempiin, niin harkitaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä huolen vakavuuden perusteella, tai seurataan tilannetta.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö osallistuu kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettäviin päihteettömyyttä tukeviin teemapäiviin, tempauksiin ja erilaisiin tapahtumiin sekä vanhempainiltoihin. Kouluterveyskyselyn tuloksia voidaan hyödyntää erilaisissa tapahtumissa ja korostaa kyseisen oppilaitoksen vastauksen pohjalta tarvittavia toimenpiteitä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö voi tarvittaessa tiedottaa ja hyödyntää Kouluterveyskyselyn tuloksia vanhempainilloissa yhdessä koulun muun oppilashuoltohenkilöstön ja opetushenkilöstön kanssa sekä tukea tulosten hyödyntämistä terveystiedon opetuksessa.

Toimenpide 2: Koulujen ja kotien välisessä yhteistyössä, kuten vanhempainilloissa, otetaan puheeksi vanhempien vastuu alkoholilainsäädännön noudattamisesta ja erityisesti alkoholin välittämisen lainvastaisuus alaikäisille. Vastuutaho: Opetusvirasto ja Klaari Helsinki

Klaari Helsinki on kehittänyt Kouluterveyskyselyn tuloksiin pohjautuvan Nuorten päihteettömyyden tukeminen -vanhempainiltamallin. Malli soveltuu hyödynnettäväksi 6.–8.-luokkalaisten vanhempainilloissa ja on julkaistu mm. kouluille toimitetussa Alakoulusta yläkouluun -materiaalikansiossa.

Klaari Helsinki on myös laatinut vanhemmille esitteen "Alaikäiset ja alkoholi. Vinkkejä vanhemmille." Esitteessä vanhempia opastetaan tukemaan lapsensa päihteettömyyttä erilaisissa tilanteissa. Esite on julkaistu Klaari Helsingin kotisivuilla ja sitä jaetaan mm. koulujen vanhempainilloissa.

Skarppi toiminta on osa Klaari Helsinki –toimintaa. Skarppi on nuorten itsensä kehittämä osallisuuteen ja vertaisuuteen perustuva alkoholivalistusmalli, joka on luonteeltaan toiminnallinen ja keskusteleva. Nuoret pitävät myös vanhempainiltoja, joissa kouluterveyskyselyn pohjalta nostetaan keskusteluun kotona tehtävä ehkäisevä päihdetyö. Lisää tietoa:

<http://www.hel.fi/hki/nk/fi/Osallistu+ja+vaikuta/Avara+-Nuorten+osallisuuskeskus/Skarppi+vertaisvalistusohjelma>

Vanhempainliitto on kehittänyt Helsingissä nuorten ehkäisevää päihdetyötä koordinoivan Klaari Helsingin kanssa ryhmäyttäviä vanhempainiltoja tavoitteena edistää yleistä tietoisuutta vanhempien päihdevastuusta sekä vahvistaa vanhempien välisten niin sanottujen kasvatussopimusten solmimista (osana Lasten seurassa -ohjelmaa). Vanhempainliitto ja Klaari Helsinki järjestivät vuoden 2012 syksyllä viisi Kasvatusiltaa, joissa keskusteltiin peruskouluikäisten lasten vanhempien kesken kasvatuksen kysymyksistä erityisesti päihteiden käytön näkökulmasta. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 100 vanhempaa. Yhteistyön jatkoa arvioidaan saadun palautteen pohjalta keväällä 2013.

Tilaisuuksista tehtiin keskustelumuistiot sisältäen Vanhempainliiton suositukset jatkotoimenpiteiksi. Kunkin tilaisuuden muistio jaettiin koulun/useamman koulun vanhemmille koulujen Wilma- järjestelmän kautta.

Toimenpide 3: Alkoholin myyntiä ja välittämistä alaikäisille valvotaan järjestämällä alkoholijuomien ostokokeiluja. Vastuutaho: Klaari Helsinki ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Yhtenä ohjelmaan kirjattuna toimenpiteenä oli alkoholijuomien ostokokeilujen järjestäminen. Asia vaatii erityisen hankkeen rahoituksineen, eikä toimenpide ole lyhyen aikavälin vuoksi ehtinyt toteutua. Ostokokeiluista on saatu myönteistä kokemusta Porista ja Forssasta. Hanketta harkittaessa on hyvä huomioida, onko se menettänyt funktionsa, sillä alkoholiostojen yhteydessä Päivittäistavarakaupan (PTY) uuden ohjeen mukaan kaikilta alle 30-vuotialta vaikuttavilta tarkistetaan henkilöllisyystodistus, jos he ostavat alkoholia tai tupakkaa alkaen 1/2013.

Toimenpide 4: Helsingin kaupunki avaa verkkosivulleen (www.hel.fi) palautekanavan, johon kaupunkilaiset voivat antaa palautetta alkoholilainsäädännön rikkomisesta. Vastuutaho: Hallintokeskus

Helsingin kaupunki on valmistellut yhteistä www.hel.fi -verkkosivuille tulevaa palautejärjestelmää. Terveyskeskus on yksi järjestelmää kokeilevista hallintokunnista. Hallintokeskuksen viestintä ei kuitenkaan suosittele, että tämän kanavan kautta asukkaat antaisivat palautetta alkoholilainsäädännön rikkomisesta, koska kaupunki ei ole esitutkintaviranomainen. Tällaiseksi palautekanavaksi tulisi hallintokeskuksen mukaan osoittaa poliisin tarjoamat monipuoliset vihjepalvelut, kuten sähköinen rikosilmoitus (www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/suomi/rikosilmlomake), vihjepuhelin (Helsingissä 071 877 5189) ja Nettivinkki-palvelu (www.poliisi.fi/nettivinkki) sekä Etelä-Suomen aluehallintovirasto (yhteydenotto arkisin 8-16 puhelimitse ja sähköpostilla 24/7).

Tavoite 2. Aikuisten alkoholin käytöstä lapsille ja nuorille aiheutuvat haitat vähenevät Helsingissä

Toimenpide 1: Helsingin kaupunki nimeää koordinoivan vastuutahon, johon Etelä-Suomen aluehallintovirasto voi ottaa yhteyttä selvittääkseen anniskelupaikan sopivuuden alueelle päiväkotien ja koulujen sijainti huomioon ottaen. Vastuutaho: Hallintokeskus

Seurantatyöryhmän mielestä toimenpide ei ole tarkoituksenmukainen, koska prosessi tälle asialle on olemassa. Nykyisen prosessin mukaan Aluehallintovirasto ottaa yhteyttä suoraan sen alueen päiväkoteihin, kouluihin ym., jonne anniskelupaikkaa suunnitellaan.

Toimenpide 2: Päiväkodit ja koulut ilmoittavat anniskelupaikoista johtuvat ongelmat Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Vastuutaho: Päiväkodit ja koulut

Helsingin päiväkodit tai koulut eivät ole ilmoittaneet Etelä-Suomen aluehallintovirastoon vuoden 2012 aikana anniskelupaikoista johtuvista ongelmista. Toimenpiteitä on kuitenkin vireillä. Varhaiskasvatusviraston kanssa on sovittu tiedotteen laatimisesta päiväkodeille vielä tämän kevään aikana.

Anniskelulupaa käsitellessään esittelijän tulee viran puolesta ottaa huomioon anniskelupaikan ympäristö alkoholilain 21 d §:n perusteella, jossa säädetään anniskeluluvan rajoittamisesta tai myöntämättä jättämisestä eräissä tapauksissa.

Toimenpide 3: Helsingin kaupungin kiinteistövirasto täydentää voimassa olevaa ohjettaan ulkotarjoilualueista ehdolla, jonka mukaan alkoholi-juomia ei anniskella lasten päiväkotien ja koulujen läheisyydessä niiden toiminnan aikana. Vastuutaho: Kiinteistövirasto, 2011 alkaen rakennusvirasto

Vuoden 2011 alusta ulkotarjoilualueiden vuokraus siirtyi virastojen tehtäväjaon muutoksen seurauksena kiinteistövirastolta rakennusviraston tehtäväksi. Rakennusvirastossa on tähän asti noudatettu kiinteistölautakunnan hyväksymiä vuokraustaksaa ja vuokrausehtoja.

Ulkotarjoilualueiden vuokrauksen taksan, periaatteiden ja vuokrausehtojen uudistamista valmistellaan rakennusvirastossa ja asia esitellään yleisten töiden lautakunnan päätettäväksi keväällä 2013.

Anniskelua koskevat ehdot ja niiden noudattamisen valvonta kuuluvat aluehallintolupavirastolle, joka myöntää anniskeluluvat.

Tavoite 3. Lasten ja nuorten alkoholinkäyttöön puuttumista tehostetaan

Toimenpide 1: Terveyskeskuksen päivystyksissä noudatetaan toimintamallia, jonka mukaan kaikista alle 18-vuotiaista selvästi päihtyneistä tehdään lastensuojeluilmoitus ja ilmoitus vanhemmille. Alle 13-vuotiaista pyydetään psykiatrin konsultaatio ja nuorisopsykiatrin yksikkö arvioi 13–15-vuotiaiden nuorisopsykiatrisen ja päihdehoidon tarpeen sekä ohjaa tarvittaessa hoitoon nuorisoasemalle. Vastuutaho: Terveyskeskus

Terveyskeskuksen päivystyksissä on toteutettu ohjelman mukaista toimintamallia, joka myötäilee STM:n (2006) ohjeistusta päihtyneen henkilön akuuttihoito (16 vuotta täyttäneet) <http://pre20090115.stm.fi/aa1164721227855/passthru.pdf>. Alaikäisen kohdalla selvästi päihtyneellä henkilöllä tarkoitetaan potilasta, joka antaa positiivisen tuloksen etyylialkoholitestissä. Päivystysaikoina lastensuojeluilmoitus tehdään sosiaalipäivystykseen ja samalla sovitaan ilmoittamismenetelmä vanhemmille. Vanhemmat pyritään saamaan kotiuttamistilanteeseen mukaan. Päivystyskäynnin jälkeinen jatkoselvittely tapahtuu potilaan ja perheen asuinalueella. Päihdeasioissa eräs jatkoselvittelypaikka on nuorisoasema.

Haartmanin ja Malmin sairaaloiden päivystyksistä ilmoitetaan sosiaalityöntekijälle tai sosiaalipäivystykseen silloin, kun potilaana on päihtynyt henkilö, jolla on alaikäisiä lapsia.

Toimenpide 2: Lapsen tai nuoren asiaa hoitavat työntekijät ottavat aina yhteyttä vanhempiin ja sosiaalityöntekijään tavatessaan alaikäisen, jolla on alkoholi juomia tai joka on päihtynyt. Vastuutaho: Sosiaalivirasto, ope- tusvirasto, nuorisoasiainkeskus ja terveyskeskus

Koulusta otetaan aina yhteyttä vanhempiin, tarvittaessa myös terveydenhuoltoon, poliisiin sekä lastensuojeluun, jos oppilaalla epäillään olevan hallussaan tai on alkoholi juomia tai hänen epäillään olevan tai hän on päihtynyt.

Nuorisoasiainkeskuksella on Päihdeohjelma vuodelta 2008. Päihdeohjelmasta ilmenee seuraavaa: kun nuori tavataan päihtyneenä nuorisotalolta tai sen välittömästä läheisyydestä, asian havainnut nuorisotalon työntekijä ilmoittaa viipymättä asiasta nuoren vanhemmille.

Toimenpide 3: Ylläpidetään Helsingissä puuttumisen ja nollatoleranssin kulttuuria, jonka mukaan poliisi puuttuu aina alaikäisten julkijuopotteluun ja aikuisten häiritsevään julkijuopotteluun. Alaikäisten kohdalla noudatetaan Klaari Helsingin Puutu Nyt! -toimintaohjetta. Vastuutaho: Helsingin poliisi, sosiaalivirasto, järjestöt, nuorisoasiainkeskus, Helsingissä tapahtumia järjestävät yritykset ja helsinkiläiset

Poliisi on arvioinut päihtyneen alaikäisen tilanteen yksilöllisesti. Päihtyneistä alaikäisistä on tehty lastensuojeluilmoitus. Päihtynyt alaikäinen on viety kotiin.

Puutu Nyt! – toimintaohje on ollut aktiivisessa käytössä.

**Toimenpide 4: Organisoidaan kaupan, nuorisotoimen, sosiaaliviranomais-
ten ja poliisin jalkautuvaa yhteistyötä aikoina, jolloin tiedetään alkoholi-
juomien myynnin lisääntyvän, kuten koulujen alkaessa ja päättyessä,
vappuna ja juhlapyhien aikaan. Vastuutaho: Nuorisoasiainkeskus, Klaari
Helsinki, Päivittäistavarakauppa ry, Vähittäiskaupat ja Helsingin poliisilaitos**

Päivittäistavarakauppa ry:n jäsenyritykset (kattaa n. 98 % Suomen vähittäiskaupasta) ottivat vuonna 2009 käyttöön ikärajavassin. Kaikki ikärajavaltavia tuotteita myyvät kassatyöntekijät ja heidän suorat esimiehensä suorittavat ikärajavassin. Passin suorittamiseksi on laadittu erillinen Ikärajaopas, josta löytyy sekä painettu että verkko-opiskeluversio. Ikärajavassikoulutus on PTY:n vapaaehtoinen toimenpide, joka liittyy Suomen hallituksen alkoholiohjelmaan. Tavoitteena on antaa henkilökunnalle entistä paremmat valmiudet varmistaa, ettei ikärajavaltavia tuotteita päädy alaikäisille. Päivittäistavarakaupat tehostavat täysi-ikäisyyttä edellyttävien tuotteiden myynnin ikärajavaltontaa 7.1.2013 lähtien, jolloin päivittäistavarakauppojen kassahenkilöstö on ohjeistettu ja koulutettu tarkastamaan alkoholijuomien, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden oston yhteydessä asiakkaan ikä, jos asiakas vaikuttaa alle 30-vuotiaalta. Aiemmin vastaava viiteikä on ollut 23 vuotta. Korottamalla alkoholi- ja tupakkaostosten yhteydessä tehtävien ikätarkastusten viiteikää, kauppa haluaa korostaa näiden tuoteryhmien ikärajavaltannon tärkeyttä. Nuorelta näyttävän asiakkaan iän arvioiminen ei aina ole helppoa ja nostamalla viiteikä 30 vuoteen lasketaan henkilökunnan kynnystä tarkastaa asiakkaan ikä.

3. TOIMENPIDEOHJELMAN KOLMAS PÄÄMÄÄRÄ: ALKOHOLIN ONGELMAKÄYTTÖÖN PUUTUTAAN VARHAIN

Tavoite 1. Alkoholin riskikäytön varhaista havaitsemista ja matalan kynnyksen päihdepalvelujen saantia tehostetaan

Toimenpide 1: Lyhytneuvonta (mini-interventio) otetaan käyttöön terveyskeskuksen päivystysvastaanoitoilla, terveysasemien avosairaanhoidossa, äitiys- ja lastenneuvoloissa, kaupunginsairaalassa, työterveyshuollossa ja sosiaaliviraston toimipisteissä. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysvirasto ja työterveyskeskus

Terveyskeskuksessa on vahvistettu päihdetyön osaamista. Terveyskeskukseen on perustettu vuoden 2012 alussa **päihdehoidon koordinaattorin toimi**. Päih-

dekoordinaattorin tehtävänä on koordinoida päihdehoitoa terveyskeskuksessa, toimia kouluttajana ja tehdä päihdehoitoon liittyvää yhteistyötä muiden hallintokuntien kanssa.

Lisäksi terveyskeskuksessa on toteutettu Terveysasema kuntalaisen käyttöliittymänä – hanke. Hankkeen avulla päihde- ja mielenterveyspalvelut on tuotu entistä lähemmäksi kuntalaisia. Hankkeen tavoitteena oli parantaa perusterveydenhuollossa toteutettavan mielenterveys- ja päihdeongelmaisten aikuisikäisten tutkimuksen, hoidon ja psykososiaalisen kuntoutuksen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Hankkeessa työskentelevät päihdetyöntekijät olivat osa terveysaseman moniammatillista tiimiä. Päihdetyöntekijöitä työskenteli terveysasemilla yhteensä 13 ja lisäksi kaksi päihdetyöntekijää työskenteli terveyskeskuksen päivystysyksiköissä vuoden 2012 lopussa. Toiminta jatkuu edelleen.

Vuonna 2012 päihdetyöntekijöille ohjattiin noin 3000 asiakasta, joista hieman vajaa puolet oli ensi kertaa päihdepalveluissa. Toiminnan vakiinnuttua myös ohjattujen asiakkaiden määrä on lisääntynyt. Näyttää siltä, että päihdepuheeksiotto on otettu terveysasemilla laajasti käyttöön, mutta lyhytneuvonnan toteutumisessa on varmasti parantamisen varaa. Matalan kynnyksen päihdepalveluiden saatavuus on terveysasemien päihdetyöntekijöiden myötä tehostunut.

Kaupungin sairaaloissa lyhytneuvonta on otettu vaihtelevasti käyttöön ja systemaattiseksi hoitomuodoksi. Lyhytneuvonnan käyttö on liitetty osaksi Audit-testin tulosten läpikäymistä, mutta sen käytön laajuudesta ei ole tilastoitua näyttöä. Audit-tilastojen kautta tarkasteltuna, lyhytneuvontaa käytetään systemaattisimmin neuvolatyössä. Vuoden 2012 aikana lyhytneuvonta on lähtenyt lisääntymään erityisesti ajanvarauspoliiklinikoilla/-vastaanotoilla. Päivystyspoliiklinikoilla lyhytneuvonnan käyttöönoton systemaattisuutta jalkautetaan edelleen lähijohdon ja koulutuksen tuella (kts. koulutus).

Terveysasemilla Audit-testin tilastointi on ollut mahdollista vuoden 2011 lopusta lähtien. Tilastointia käytetään kuitenkin melko vähän, eikä se vastanne todellisuutta. Terveysasemien päihdetyöntekijät tukevat terveysasemien muuta henkilökuntaa päihdeasioiden puheeksiotossa, ja henkilökunta voi ohjata asiakkaita heidän vastaanotolleen, jos lyhytneuvonta ei ole riittävää.

Vuonna 2012 Audit-testi oli tehty runsaalle 6500 äidille, joista neljällä prosentilla eli 244 äidillä pisteet olivat 8 tai enemmän, mikä osoittaa alkoholin riskikäyttöä, haitallista käyttöä tai alkoholiriippuvuutta. Niiden äitien osuus, joilta Audit merkintä puuttui tai potilas ei halunnut testiä tehtävän, oli seitsemän prosenttia (Ecomed 2012). Aiemmin koko maassa äitiysneuvoloissa käyvien alkoholin riskikäyttäjä-äitien osuudeksi on arvioitu kuusi prosenttia äideistä (Helsingin te-

veydenhuollon toimintaympäristön analyysi 2011, Pajulo 2001 mukaan). Neuvoiloissa huomioidaan koko perheen hyvinvointi, ja Audit -testi tehdään myös isille puolison äitiysneuvola- käynnin yhteydessä. Isien osuus, joiden Audit- pisteet olivat 8 tai yli oli vuonna 2011 (n=3749) 18 % ja vuonna 2012 (n= 3494) 17 %. Joka kolmannen isän kohdalla Audit- testistä ei ollut merkintää vuonna 2012.

Toimenpide 2: Laaditaan vuoden 2011 loppuun mennessä alkoholipotilaan hoidon hoitokokonaisuus, jossa on huomioitu eri-ikäisten perustason ja erityistason hoito. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysvirasto

Terveyskeskus on yhdessä sosiaaliviraston kanssa laatinut prosessikuvauksen alkoholipotilaan hoitokokonaisuudesta. Hoitokokonaisuudessa kuvataan eri toimipaikkojen roolit ja menettelytavat alkoholinkäytön puheeksiotosta, hoidosta sekä kuntoutuksesta. Hoitokokonaisuus kattaa nuoret, työikäiset ja ikääntyvät. Alkoholipotilaan hoitokokonaisuus on käsitelty terveyskeskuksen johtoryhmässä ja julkaistu kaupungin sisäisillä verkkosivuilla.

Toimenpide 3: Vahvistetaan päihdetyön osaamista lisäämällä päihdetyön koulutusta sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysvirasto

Päihdetyön osaamista on vahvistettu lisäämällä päihdetyön koulutusta sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle. Tämä on toteutunut kolmiportaisena koulutusmallina seuraavasti; Perustason koulutus on tarkoitettu niille työntekijöille, joille perustiedot päihdyttävistä aineista, hoitomuodoista ja potilaan jatko-ohjauksesta päihdehoitoon ovat riittävät. Edistynyt taso on kohdennettu lääkäreille ja hoitajille, jotka työssään kohtaavat päihdyttävien aineiden väärinkäyttöä, mutta jotka eivät päätyökseen hoida päihdeongelmaisia. Päihdehoidon asiantuntijatason tiedot omaava työntekijä toimii päihdehoidon kouluttajana ja on hankkinut syvämmät tiedot päihderiippuvuuksista, päihdeongelmista, päihteiden riskikäytöstä, päihdepalvelujärjestelmästä, hoitovaihtoehtoista, erityisryhmien hoidosta sekä lainsäädännöstä.

Koulutustilaisuuksia on toteutettu räätälöitynä esimerkiksi kotihoitoon, kaupunginsairaaloihin sekä sairaaloiden päihdeyhdyshenkilöille. Osa räätälöidystä koulutuksesta on ollut prosessimallilla toteutuneita molemmille virastoille avoimia koulutuksia. Lisäksi koulutusta on ollut tarjolla molemmille virastoille avoimina tilaisuuksina. Päihdetyönsaamista on lisätty myös muodostamalla sairaaloihin päihdeyhdyshenkilöverkostot ja kouluttamalla tätä verkostoa sairaalakohtaisesti. Sosiaali- ja terveysvirastosta päihdetyön koulutuksissa on ollut vuosina 2010-2012 osallistujia yhteensä noin 3000.

Tavoite 2. Tuetaan eläkeikäisten alkoholitonta elämää

Toimenpide 1: Alkoholien käyttö otetaan puheeksi ehkäisevillä kotikäyneillä ja kotihoidon asiakkaiden kanssa hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysvirasto

Kotihoidolle on käynnistetty aluekohtaiset koulutusprosessit, joissa perehdytetään puheeksiottoon, päihdekartoituksen tekemiseen, palvelu- ja konsultointijärjestelmän käyttöön. Koulutusprosessi kattaa vuoden 2013 kaikki alueet. Lisäksi on muodostettu ikääntyneiden asiakkaiden kanssa työtä tekevien päihdeyhdyshenkilöverkosto, jossa yhdyshenkilöt ovat alueellisesti asiantuntijoita palveluihin ohjaamisessa. Verkosto käsittää moniammatillisia toimijoita.

Toimenpide 2: Tiedotetaan ikääntyneiden alkoholinkäytön riskeistä kotihoidon sekä sosiaaliviraston palvelukeskusten ja päivätoiminnan asiakkaille. Vastuutaho: Sosiaali- ja terveysvirasto

Koulutusprosesseissa on jaettu aikuisten ehkäisevän päihdetyön tiimin tuottamaa materiaalia, joista osa on asiakkaille jaettavia. Koulutuksessa on korostettu toiminnan läpinäkyvyyttä ja systemaattisuutta.

Tavoite 3. Työttömien aktivointia ja työllistämispolkuja kehitetään

Toimenpide 1: Helsingin kaupungin hallintokunnat työllistävät pitkäaikaistyöttömiä muun muassa sosiaalisten yritysten kautta. Vastuutaho: Kaikki kaupungin virastot

PosiVire Oy on Helsingin kaupungin, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (HUS) ja yksityisen toimijan omistama sosiaalinen yritys. Yhtiö toimii tukemalla heikossa työmarkkina-asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työllistymistä tarjoamalla heille työntekomahdollisuuksia osakkaiden omissa toimintayksiköissä. Yrityksen työntekijöistä kaikki ovat heikossa työmarkkina-asemassa olevia ja heistä kolmannes on maahanmuuttajia. Yhtiön palveluita vuonna 2012 ovat tilanneet Sosiaalivirasto, Terveyskeskus, HUS ja Palmia, yhteensä palvelutilauksia (htv) 52,5 (v. 2011 35 ja vuonna 2010 45 palvelutilausta). Vuosina 2010- 2012 HUS on lisännyt palvelutilauksiaan PosiVireeltä.

Sosiaali- ja terveysviraston organisaatiomuutoksen myötä pyrkimyksenä on parantaa heikossa asemassa olevien helsinkiläisten palveluja, ja sujuvoittaa hoitoketjuja.

Tavoite 4. Helsingin kaupungin henkilöstön alkoholinkäytön ehkäisyyn ja vähentämiseen liittyvät ohjeet tarkistetaan ja sisällöt ajantasaistetaan

Toimenpide 1: Helsingin kaupungin henkilöstön päihdeohjelma uusitaan vuoden 2011 aikana. Vastuutaho: Henkilöstökeskus

Helsingin kaupungin henkilöstön päihdeohjelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa 10.12.2012 (§ 1419). Päihdeohjelma sisältää yleiset tavoitteet ja noudatettavat käytännöt päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmaisten hoitoon ohjaamiseksi. Esimiehellä on keskeinen rooli työpaikkojen päihdetyössä, olipa kyse ehkäisevästä työstä, varhaisesta tuesta tai hoitoon ohjauksesta. Ohjelma ohjeistaa myös päihdetestien tekemiseen ja toimittamiseen. Mikäli työhön valinta edellyttää huume testiä, ohjelmasta löytyy yleiset periaatteet testien käyttöön ilman yksittäisiä virka tai tehtävänimikkeitä. Edellinen ohjelma oli vuodelta 2005 ja nykyinen on voimassa enintään vuoden 2020 loppuun. Ohjelma tulee käsitellä jokaisella työpaikalla.

Postiosoite

PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite

Toinen Linja 4 A
Helsinki 53
<http://www.hel.fi/sote>

Puhelin

+358 9 310 5015

Faksi

+358 9 310 42504